

El *desmai*

(ALDC, V, 1201. El *desmai*)

El *desmai* és una salicàcia ornamental (*Salix babylonica*), exòtica, originària d'Àsia. La motivació diversa relacionada amb el brancatge pèndul de l'arbre és deguda a la idea de:

1) 'que es desmaia, que s'esvaeix': *esmai*, postverbal de *esmaiar*, manlleu al fr. ant. *esmaier* 'pertorbar, defallir', que prové probablement del llat. vg. *EXMAGARE 'llevar força', der. del germ. MAGAN 'tenir força, poder'; podria ser un supervivent del cat. ant. (on *esmaiar* és freqüent, però l'*esmai* botànic té doc. tardana), aplicat a aquesta espècie botànica, atès que l'àrea no és justament contigua a la frontera arag.: Labèrnia (1839) recull *esmai* però també *desmai*, per substitució del prefix *es-* per *des-*, com inicialment degué passar en el verb; notem les var. fonètiques *dermai* 77, amb el rotacisme propi del mall.; *desmall* 38, per ultracorrecció (com la de *atzagalla* per *atzagaia*); les castellanitzants *desmaio* i, amb canvi de prefix, *dismaio* 131, i les var. perifràstiques *arbre desmai* 36, *arbre de desmai* 50, *salze de desmai* 112;

2) 'que plora', amb der. diversos de *plorar* (< PLORARE): a) *ploraire*, amb el suf. *-aire*, de procedència occitana (< -ATOR), també formant els sintagmes *salze ploraire* 2, 3, 5, 8, 9, 91, 95 (o *sadze ploraire* 12) (< SALĬCE), *salit ploraire* 7 (potser del cèltic SALIKO-, *DECat*); b) *plorador*, amb els sintagmes *sàucer plorador* 157 i *arbre plorador* 167, amb palatalització de la sibilant; c) *ploró* (var. *arbre ploró* 169, *xàuxer ploró* 170), amb el suf. *-ó*, que, atès que en cat. no té el valor de 'activitat', ha de ser de procedència cast. o arag., com ho mostren les var. *arbre ploron* 173, *lloró* 177, 183, *sauce llorón* 77; *salze ploror* 4, amb el suf. *-or* (< -ORE), com *sola plaror* 6, amb centralització de [u] > [ə] i un nucli pres del fr. *saule*; d) altres: *salze plorós*

1, amb el suf. *-ós* (< -OSU), *salze ploraner* 129, amb l'infix *-an-* i el suf. *-er*, indicador de l'acció del verb; *salze plorant* 13; *sàlit que plora* 14, híbrid de *salit* i *salze*;

3) 'que cau': *caïdo*, evident castellanisme formal, però no semàntic, aplicació del participi de *caer* al 'desmai';

4) 'que penja': *penjadiables* 161, compost del present de *penjar* (< *PENDICARE) i *diablies* (< DIABŎLUS ← gr.). Tenim després: a) el genèric *salze* 11, 63, 93, 101, 111, 124 (< SALĬCE), sense determinant; amb reducció de la lateral, *sadze* 12 (com *colze* > *cotze*); amb determinants: *salze de jardí* 45, *salze vimi* 118 (< *vime* < VĪMEN), i, com a castellanisme, *sal[θ]e* 100, *sauce* 159 i *sàucer* 165, 172, 175, 176, amb *-r* epitètica analògica; SALĬCE, a través de *salðə* > *sal·lə*, ha arribat a la var. *saula* [f.] 32 (des de *saul*[ə] [m.]); b) *salanca* 92, probablement d'un preromà SAL-N-KA, de l'arrel indoeuropea SAL- 'de color gris tèrbol' (*DECat*); c) a més dels estrangerismes esmentats (*sauce*, *caïdo*, *desmaio*, *sola* [*plaror*]), cal anotar *sàlitxe* 85 (← it. *salice*); d) *pebreter* 62 és resultat d'una confusió amb el *pebrer bord* o *pebrer desmai* (mall. *pebreboner*; *Schinus molle*), a causa de les seves branques caigudes. Des d'un punt de vista geogràfic, *desmai* i *esmai* (que seria la forma originària, bé que no la tenim documentada abans del s. XIX) ocupen un vast espai que arriba al mall. i men., mentre que les àrees extremes septentrional i meridional han apostat per la imatge del 'plorar': *ploraire* en ross., amb el suf. *-aire*, d'origen occità, i *ploró*, *plorador*, en l'espai val., el primer tributari del cast.

Són mots normatius *desmai*, des del *DG₁*, 1932, i *plorador*, des del *DIEC₁*, 1995.